

7. Паригин Б. Д. Социальная психология : [учебное пособие для студентов высших учебных заведений] / Паригин Б. Д. – СПб. : Библиотека гуманитарного университета, 2003. – Вып. 15. – 616 с. – С. 157 – 170.

8. Платонов К. К. Теория и методы / Платонов К. К. // Личность и труд. – М. : Мысль, 1965. – С. 37.

9. Психологический словарь / Под ред. В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова. – 2-е изд., пераб. И доп. – М. : Педагогика-Пресс, 1998. – 440 с.

10. Семиченко В. А. Проблемы мотивации и поведения человека: модульный курс психологии. Модуль «Направленность» (Лекции, практические занятия, задания для самостоятельной работы): для преподавателей и студентов / Семиченко В. А. – К. : ЦИППО, 2004. – 520 с.

11. Словарь по этике / Под ред. О. Г. Дробницкого и И. С. Кона. – Изд. Второе. – М. : Политиздат, 1979. – 380 с.

12. Л. Хьелл. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – 3-е изд. – СПб. : Питер, 2003. – 608 с.

13. Тугаринов В. П. Личность и общество / Тугаринов В. П. – М. : Мысль, 1995. – 190 с.

14. Фридман Л. Психологический справочник учителя / Л. Фридман, И. Кулагина. – Второе изд., доп. и перераб. – М. : Совершенство, 1998. – 432 с.

15. Шемшурина А. И. Основы этической культуры : книга для учителя / Шемшурина А. И. – М. : Владос, 1999. – 112 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Слесик Катерина Митрофанівна – кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри методики суспільно-гуманітарної освіти Харківського обласного науково-методичного інституту безперервної освіти.

Коло наукових інтересів: громадянська компетентність особистості, виховання етичної культури школярів, формування гендерної культури особистості, формування екологічної культури школярів.

АНКЕТУВАННЯ ЯК МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ФАХІВЦІВ З АНЗПП

Катерина СУРКОВА, Тетяна ЛУЧАНОВА (Кіровоград)

Використання метода анкетування дало можливість уточнити актуальність проблеми формування професійної надійності фахівців з АНЗПП, виявити недоліки традиційного навчання та психолого – педагогічні шляхи вирішення даної проблеми.

Применение метода анкетирования позволило уточнить актуальность проблемы формирования профессиональной надежности специалистов АНОПП, выявить недостатки традиционного обучения и наметить психолого-педагогические пути решения проблемы.

Ключові слова: майбутній фахівець з АНЗПП; метод педагогічного дослідження; анкетування; методи навчання; методика навчання.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток авіаційної галузі вимагає від майбутніх фахівців аеронавігаційного забезпечення та планування польотів (АНЗПП) високої теоретичної та практичної підготовки, інтелектуальної освіченості, оперативного мислення та швидкого реагування на непередбачені ситуації. Всі ці якості авіаційних фахівців повинні служити для вирішення головної задачі цивільної авіації: забезпечення відповідного рівня безпеки польотів (БП). Проте, у результаті аналізу безпеки польотів були виявлені авіаційні події та інциденти, пов'язані з непрофесійністю фахівців з АНЗПП. Так, зокрема, в Україні, кількість авіаційних подій та інцидентів, які сталися з вини служб забезпечення польотів складає 7 – 8% від загального числа авіаційних подій [19].

Можна навести деякі приклади авіаційних подій та інцидентів, в результаті розслідування яких були виявлені помилки та порушення зі сторони служб забезпечення польотів [3,24].

21.02.05. Невеликий літак Hawker-Siddeley HS-125-600A здійснював чартерний рейс з Монреалю в аеропорт Бромонт (Канада). Перед вильотом з Монреалю фахівець льотного інформаційного центру запитав у командира ПС, чи не має потреби він в листі попередження NOTAM. КПС відповів, що не має потреби, а тим часом в сповіщенні NOTAM містилося дуже важливе повідомлення – кінцеві вогні злітно-посадкової смуги в Бромонті не горять. В результаті літак зіткнувся із землею. По висновку Комітету з безпеки на транспорті Канади, причинами події з'явилися: безрозсудна спроба екіпажа приземлитись вночі при вимкнених кінцевих вогнях ЗПС; незадовільне планування польоту, його невідповідність льотним стандартам і процедурам.

27.01.2008 на аеродромі Харків стався серйозний інцидент. Після посадки повітряне судно викотилось за межі злітно-посадкової смуги. Причинами даного інциденту явився людський фактор. Комісія по розслідуванню авіаційного інциденту дала вказівку співробітникам аеродромної служби провести заняття з правил передачі інформації SNOWTAM.

Також, при розслідуванні авіаційних подій та катастроф, комісіями встановлені факти порушення зі сторони служб забезпечення польотів, зокрема такі: не складаються заявки на виконання польоту та використання повітряного простору; не складається план польоту на виконання рейсу; недостатні знання вимог Додатку 17 в частині передачі інформації SNOWTAM співробітниками аеродромної служби; відсутність чіткої

організації та взаємодії по плануванню польотів в авіакомпанії та ін.

Недостатній рівень професійної надійності фахівців з АНЗПП призводить до непрофесійної оцінки ситуації, яка склалась, аналізу вхідної інформації, її обробки, прийняття і реалізації рішення, що в свою чергу впливає на БП. Отже, актуальністю проблеми формування професійної надійності фахівців з АНЗПП безсумнівна у діяльності, пов'язаної із прийняттям і реалізацією рішення.

Аналіз досліджень та публікацій.

В ході дослідження [18,19] було встановлено, що діяльність фахівця з АНЗПП, зокрема диспетчера по забезпеченню польотів, можна розглядати як операторську, хоча він і опосередковано бере участь в процесі управління. Його операторська діяльність представляється, як діяльність оператора – спостерігача, контролера: для нього характерна різноманітність інформаційних і концептуальних моделей стану об'єктів управління, він може, як правило, працювати в режимі негайного або відкладеного обслуговування.

Під професійною надійністю розуміють, те що оператор буде виконувати свої професійні функції в оптимальних режимах в запланований час в екстремальних умовах діяльності [1]. Надійність оператора залежить [12]: від конструктивних характеристик технічних засобів; професійної підготовки; індивідуальних особливостей працівника.

Основні характеристики надійної роботи оператора такі [1,12]:

безпомилковість; витривалість; готовність до екстреної роботи; стійкість до перешкод; емоційна стійкість; відновлення працездатності під час відпочинку; багатоваріантність способів і прийомів роботи; гнучкість і здатність своєчасно змінювати стратегію дій; швидкість прийняття і реалізації рішення.

Професійна підготовка операторів складних систем керування (фахівців з АНЗПП) повинна враховувати все вищезазначене для забезпечення необхідного рівня безпеки польотів, тим більше, що в професійній діяльності фахівців з АНЗПП виникають ситуації та різноманітні конфлікти [14,18,21], які не передбачені інструкціями та регламентуючими документами. Виходячи з цього, майбутній фахівець з АНЗПП повинен: володіти професійними знаннями, навиками та вміннями, які необхідні для прийняття і реалізації грамотного рішення; мати високий рівень загальної професійної працездатності; мати психологічну готовність до професійної діяльності, бути стійким до екстремальних умов діяльності.

Такі вимоги, закладені в зміст навчання, будуть направлені на формування професійної надійності майбутніх фахівців з АНЗПП.

Дослідження проблеми формування професійної надійності майбутніх фахівців з АНЗПП здійснюється психолого-педагогічними методами.

На даний момент методи дослідження займають важливе місце в педагогіці, які дозволяють здійснити різноманітні педагогічні дослідження. До методів дослідження відносяться [11]:

1. Традиційно-педагогічні методи: педагогічне спостереження, дослідницька бесіда, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, першоджерел, вивчення літератури та документації.

2. Педагогічний експеримент. Суть експерименту як методу дослідження полягає у спеціальній організації педагогічної діяльності.

3. Педагогічне тестування являється цілеспрямованим, однаковим для всіх учасників дослідження, що проводиться в умовах строгого контролю. Від інших способів обстеження тестування відрізняється простотою, доступністю, точністю, можливістю автоматизації.

4. Кількісні методи. Використовуються в двох основних напрямках:

а) для обробки результатів спостережень і експериментів;

б) для моделювання, діагностики, прогнозування, комп'ютеризації навчально-виховного процесу.

5. Соціологічні методи - використовуються для масового опитування учасників процесів виховання, навчання, освіти, які мають колективний (груповий) характер. Опитування може бути усним (інтерв'ю) або письмовим (анкетування).

Анкетування є методом масового збору матеріалу за допомогою спеціально розроблених анкет. Важливими для анкети є будова запитань, мова і стиль їх формулювання, оформлення, рекомендації щодо заповнення анкети. В педагогічних дослідженнях широко використовуються різні типи анкет: відкриті, які вимагають самостійного конструювання відповіді, і закриті, в яких опитувані обирають одну із запропонованих відповідей; іменні, що вимагають вказати прізвище досліджуваного, і анонімні; повні, скорочені; пропедевтичні і контрольні та ін.

Залежно від характеру інформації та способів її отримання використовують такі типи анкетного опитування [7]:

– суцільне (охоплюються великі групи населення) та вибіркоче (здійснюють опитування певної групи учасників);

- усне (за типом інтерв'ю) та письмове (робота з бланками анкет);
- індивідуальне та групове;
- очне (безпосереднє опитування) та заочне (поштою, телефоном тощо).

Постановка завдання. Метою даної роботи являється уточнення актуальності проблеми формування професійної надійності майбутніх фахівців з АНЗПП, виявлення недоліків традиційної підготовки та шляхів вдосконалення професійної підготовки на основі результатів проведеного анкетування.

Виклад основного матеріалу.

Щоб визначити погляд авіаційних фахівців та курсантів з АНЗПП Державної льотної академії України (ДЛАУ) на проблему формування професійної надійності, недоліки традиційної підготовки як теоретичної так і практичної, методи вдосконалення навчання було підготовлено анкету і проведено опитування.

Анкетування було вибіркоким, тобто опитування авіаційних фахівців певної кваліфікації, відкритого типу, кожний опитуваний письмово працював з бланком анкети.

Анкета починається зі вступної частини, в якій зазначається, хто, з якою метою проводить опитування, вміщені рекомендації щодо заповнення. Вступна частина анкети налагоджує респондентів на настрої співробітництва з метою одержання правдивих відповідей як стосовно опитуваного, так і щодо проблеми, яка є предметом педагогічного дослідження.

Анкета містить сім проблемних питань, а також питання щодо статусу респондента в системі авіаційної галузі (курсант, викладач, працівник авіапідприємства або авіакомпанії). Запитання анкети були підібрані так, щоб відповіді на них найточніше характеризували досліджувану проблему і давали про неї надійну інформацію. Попередньо перевірили ступінь розуміння запитань на невеликій кількості курсантів ДЛАУ, після чого були внесені деякі корективи до змісту анкети.

Анкетування проводилось на базі регіональних структурних підрозділів (РСП) Украероруху: Київського, Львівського та авіакомпаній: «АероСвіт», «МАУ», «Донбасаеро», «Украерорух», а також Державної льотної академії України. В анкетуванні приймали участь авіаційні фахівці, серед яких: диспетчери із забезпечення польотів, старший штурман групи добового планування, диспетчери-координатори, диспетчери передпольотного інформаційного обслуговування і курсанти 4 та 5 курсів ДЛАУ.

На питання «Чи вважаєте Ви проблему формування надійності фахівців з АНЗПП

актуальною?» відповіли позитивно більшість опитуваних (87%). Це свідчить про те, що проблема дослідження потребує аналізу та вирішення.

На питання щодо задовільності існуючої традиційної підготовки потребам практики негативно відповіли 72%.

На думку опитуваних стосовно недоліків в існуючій професійній підготовці, як в теоретичній так і в практичній частині було виявлено, що недостатньо уваги приділяється вивченню: об'єднаного пакету аеронавігаційної інформації AIP, його структурі, що дуже важливо при оперативному пошуку необхідної інформації; технології роботи з NOTAM; документів ICAO, зокрема Додатків 4 та 15; документів Євроконтролю (OPADD); повідомлення щодо SLOT та його призначення; основам авіаційної картографії; структури повітряного простору; основам управління повітряним рухом.

Якщо майбутні фахівці з АНЗПП налаштовані на роботу в авіакомпаніях, то диспетчер із забезпечення польотів (льотний диспетчер) повинен оперативно регулювати роботу екіпажу ПС під час підготовки та виконання польоту, тому такі фахівці висловили зауваження (окрім вищезазначених) щодо недоліків традиційного навчання:

- необхідно ознайомлення з обов'язками диспетчера із забезпечення польотів;
- недостатнє знання основних положень комп'ютерної програми розрахунку FPL – FLIGHTSTAR;
- більше уваги приділяти авіаційному електров'язку SITA, AFTN;
- недостатнє знання льотно-технічних характеристик ПС;
- недостатньо уваги приділяється вмінню розраховувати вагу та центровку ПС (weight&balance) згідно з положеннями JAR;
- недостатнє знання технології передпольотного інформаційного обслуговування екіпажу ПС (робота брифінгу).

На практичних заняттях потрібно більше виконувати навігаційні розрахунки (наприклад, розрахунок палива), мало часу приділяється таким поняттям як, розрахунок часу вильоту, повідомленням що стосуються повітряного руху.

На питання про важливість знань, навиків, умінь із спеціальних дисциплін як міжпредметної основи формування професійної надійності майбутніх фахівців з АНЗПП відповіли позитивно 89% респондентів.

Про введення на практичних заняттях проблемних ситуацій, які можуть виникати в діяльності фахівців з АНЗПП, всі опитуванні відповіли позитивно, розуміючи важливість

наближення процесу навчання до реальної професійної діяльності.

На питання «Чи зустрічалися Ви в своїй професійній діяльності (практиці) з авіаційними інцидентами, подіями, катастрофами пов'язаними з непрофесіоналізмом фахівців з АНЗПП?» 37% респондентів відповіли що, зустрічалися із затримками рейсів, наприклад, унаслідок неотримання дозволу на проліт окремих держав або по інших причинах.

У додаткових відомостях щодо проблеми дослідження респонденти указували, наприклад, що для фахівця з АНЗПП дуже важливе знання авіаційної географії, оскільки, потрібно знати маршрут польоту, через які території він виконується, які має в своєму розпорядженні аеродром вильоту, призначення і запасні. Також дуже важливим моментом для авіаційних фахівців з АНЗПП є знання на потрібному рівні англійської мови, тому при навчанні, як указували респонденти аеронавігаційні документи бажано вивчати на англійській мові, а не перекладені. Крім того, на думку опитуваних потрібно мати навички роботи з комп'ютером та програмування.

Із вищевикладеного можна зробити висновок, що традиційна підготовка фахівців з АНЗПП не в достатній мірі задовольняє опитуваних, в число яких входили як фахівці котрі вже працюють, так і майбутні фахівці з АНЗПП, і як наслідок це негативно впливає на якість професійної діяльності та призводить до зниження рівня безпеки польотів. Також в результаті аналізу анкетування виявлено необхідність використання в навчанні проблемних ситуацій, близьких до реальних, це можливо впровадити в навчання при застосуванні проблемних та ігрових методів. Результати анкетування підтверджують те, що одним із шляхів вирішення проблеми дослідження являється розробка та обґрунтування методики навчання з дисципліни «Планування та контроль за виконанням польотів» майбутніх фахівців з АНЗПП. Формування надійності майбутніх фахівців з АНЗПП може бути здійснене у разі застосування системного підходу до розробки методики навчання, такий підхід потребує розробляти методику як систему, що включає основні компоненти навчально-виховного процесу. Це означає, що методика навчання з дисципліни «Планування та контроль за виконанням польотів» майбутніх фахівців з АНЗПП повинна включати: мету, задачі, принципи, зміст, методи навчання, форми організації, технічні засоби навчання, критерії і методи оцінки. Окрім традиційних методів навчання, складовими методики повинні бути проблемні та ігрові методи, що слідує з аналізу результатів опитування.

Психолого-педагогічна наука має великі наробітки з активних методів навчання, які на жаль, не в достатній мірі використовуються в професійній підготовці. Понятійний апарат теорії проблемного навчання був детально досліджений та розроблений такими вченими: А.М. Матюшкін, В. Оконь, В.Т. Кудрявцев, І.Я. Лернер, М.І. Махмутов, Г.А. Атанов та іншими. Завдяки їх дослідженням був виведений ряд понять проблемного навчання [13;15;17]: проблемні ситуації, навчальні проблеми, проблемні задачі, проблемні запитання, способи розв'язання проблемних ситуацій, рівні проблемного навчання.

Згідно М.І. Махмутова [17], проблемне навчання передбачає послідовні та ціленаправлені завдання та ситуації, над рішенням яких займаються студенти під керуванням викладача. В ряді досліджень [4;5;8;20] було встановлено, що виникнення проблемних ситуацій буде формувати в майбутніх фахівців уміння знаходити вихід зі складних ситуацій, розвивати творче мислення, і тим самим накопичувати необхідний запас знань, навичок та умінь.

В методиці навчання, що розроблюється, проблемні методи мають важливе значення, так як авіаційна діяльність являється складним видом людської діяльності. Робота фахівців з АНЗПП це складний процес, який відбувається в швидкоплинному інформаційному потоці. Вміння таким фахівцем приймати правильне рішення вимагає високої професійної надійності та майстерності.

Дослідженням теорії, структури і значенням гри в навчальному процесі займалися такі вчені як Л.С. Виготський, О.М. Леонт'єв, Д.Б. Ельконін [9;16;23] та ін. Ігрове навчання представляє собою активну пізнавальну діяльність студентів в ігровій формі, являється ефективним засобом виховання та навчання людини.

Згідно літературних джерел [6;10;22] можна представити технологічну структуру ділової гри:

1. Етап підготовки:

- розроблення гри (план ділової гри, загальний опис гри, підготовка матеріального забезпечення);

- введення в гру (постановка проблеми, умови, правила, розподіл ролей, формування груп, консультація).

2. Етап проведення:

- групова робота над завданням (робота з джерелами, тренінг);

- міжгрупова дискусія (виступ груп, захист результатів).

3. Етап аналізу та узагальнення (вихід з гри, аналіз, оцінка та самооцінка роботи, висновки, рекомендації).

В цілому, ігрові методи навчання дають можливість: закріплювати та розширяти знання по спеціальним дисциплінам, отриманим в результаті теоретичної підготовки; виробляти навички та вміння для подальшої роботи майбутніх фахівців з АНЗПП; формувати здатність грамотно приймати рішення в непередбачуваних та критичних ситуаціях професійної діяльності фахівців з АНЗПП; інтегрувати всі засоби професійної підготовки на базі прийняття рішення в непередбачених та критичних ситуаціях, а також в швидкоплинному інформаційному полі, що прийнятно для фахівців з АНЗПП.

Висновок:

Аналіз безпеки польотів та результатів анкетування виявив актуальність проблеми формування професійної надійності фахівців з АНЗПП, яка залежить від надійності професійних знань, навичок та вмінь в штатних та нештатних умовах діяльності. Анкетування дозволило розкрити недоліки існуючої професійної підготовки та намітити психолого-педагогічні шляхи вирішення проблеми дослідження, а саме, що необхідно розробити та обґрунтувати методику навчання з дисципліни «Планування та контроль за виконанням польотів» майбутніх фахівців з АНЗПП.

Проблемні та ігрові методи навчання, які будуть складовою частиною методики, дозволять сформувати творчо-пізнавальну активність курсантів, самостійність та гнучкість професійного мислення, здатність до аналізу проблемних ситуацій і грамотному прийняттю рішення.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Авиационная педагогика / [Макаров Р.Н., Неделько С.Н., Бамбуркин А.П., Григоревский В.А.]. – Москва – Кировоград: МНАПЧАК, ГЛАУ, 2005. – 433с.
2. Аналіз безпеки польотів при обслуговуванні повітряного руху України. – Київ, 2008р. – 88с. (Комітет по використанню повітряного простору України).
3. Аналіз безпеки польотів при обслуговуванні повітряного руху України. - Київ, 1999 – 55с. (Комітет по використанню повітряного простору України)
4. Бабанский Ю.К. Педагогика /Бабанский Ю.К – М.: Просвещение, 1988. – 479с.
5. Брушменский А.В. Психология мышления и проблемное обучение /Брушменский А.В. – М.: Знание, 1983. – 296с.
6. Витряк А.Н. Надежность профессиональной деятельности летного и диспетчерского состава на международных воздушных трассах /Витряк А.Н. – Москва – Кировоград: ГЛАУ, 2008. – 398с. – (Монография).
7. Волкова Н.П. Педагогика: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий центр “Академія”, 2003. — 576 с.
8. Воропаева Т.С. Психологичні механізми стимуляції інтелектуальної активності студентів /Воропаева Т.С. – К., 1994.– С. 147-152. – (Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції).
9. Выготский Л.С. Педагогическая психология /Под. Ред. В.В. Давыдова. – М.: Педагогика, 1994. – 479с.
10. Кондрашова Л.В., Виевская М.Г., Савченко Л.А. Имитационно-игровое обучение в высшей школе: Учебное пособие. – Кривой Рог, 2001. – 194 с.
11. Конспект лекцій «Педагогіка». Методи педагогічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <http://readbookz.com/books/172.html>
12. Крушельницька Я. В. Фізіологія і психологія праці: Підручник. — К.: КНЕУ, 2003. — 367 с.
13. Кудрявцев В.Т. Проблемное обучение: истоки, сущность, перспективы /Кудрявцев В.Т. – М.: Знание, 1991. – 80с.
14. Лебедев С.Б. Основы теоретической подготовки диспетчеров по обеспечению полетов /Лебедев С.Б. – К.: 2005. – 796с. – (Авиакомпания «МАУ») (Издание второе, переработанное и дополненное).
15. Лернер И.Я. Дидактическая система методов обучения /Лернер И.Я – М.: Знание, 1976. – 64с.
16. Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность /Леонтьев А.Н. – М.: Политиздат, 1977. – 304с.
17. Махмутов М.И. Теория и практика проблемного обучения /Махмутов М.И – Казань, 1972. – 551с.
18. Суркова К.В., Лучанова Т.О. Міжпредметна основа формування професійної надійності майбутніх фахівців з АНЗПП. /[за ред. В.К. Романевича] - Кировоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – 240с. - (Наукові записки) (Серія: Педагогічні науки).
19. Суркова Е.В., Лучанова Т.А. Особенности профессиональной деятельности диспетчеров по обеспечению полетов. /[за ред. Р.М. Макарова]. - Кировоград: Видавництво ДЛАУ, 2007. – 376с. (Наукові праці академії).
20. Сисоева С.О., Алексюк А.М., та ін.. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті /С.О. Сисоева, А.М. Алексюк, та ін.; [За ред. С.О. Сисоевої]. – К.: ВІПОЛ, 2001. – 502 с.
21. Сотрудник по обеспечению полетов / диспетчер. – Канада, Монреаль, ICAO, 1998. – 118с. (Руководство по обучению) (DOC 7192-AN/857).
22. Хлебнікова Т.М. Ділова гра як метод активного навчання педагога /Хлебнікова Т.М. - Х.: Основа, 2003. – 80с. (Навчально – методичний посібник для викладачів, слухачів ППО, директорів шкіл, керівників РУО).
23. Эльконин Д.Б. Психология игры /Эльконин Д.Б. – М.:1978. – 138с.
24. Lacangnina Mark. Absence of required lights cited in nighttime landing accident. // Реферативный журнал. – 2006. - №5. - С. 57-60.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Суркова Катерина Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційних технологій Державної льотної академії України.

Наукові інтереси: психолого-педагогічні проблеми формування професійної надійності авіаційних спеціалістів.

Лучанова Тетяна – аспірантка кафедри інформаційних технологій Державної льотної академії України.

Наукові інтереси: психолого-педагогічні проблеми формування професійної надійності авіаційних спеціалістів.